

Hasan Said TORTOP² & Burcu Ersoy³

Makale Alma: 21 Mayıs 2015

Makale Kabul: 12 Haziran 2015

Özet

Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik üniversite düzeyinde program sayısı oldukça azdır. Bu programlar arasında Prof.Dr. Uğur SAK hocanın koordinatörlüğünde yürütülen Anadolu Üniversite bünyesinde Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) ve Doç.Dr. Hasan Said TORTOP koordinatörlüğünde yürütülen Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) müstakil ve özgün programlar olarak ülkemizde üstün yetenekliler eğitimine model oluşturmaktadırlar. ÜYÜKEP'in sosyal geçerliği ile ilgili çalışmaların yapılması programın geleceği açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada ÜYÜKEP'e katılan üstün yetenekli öğrencilerin örgün eğitimdeki sınıf öğretmenlerinin ÜYÜKEP hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada çalışma grubu olarak 6 sınıf öğretmeni belirlenmiştir. Veriler görüşme formu ile alınmış, elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda sınıftaki üstün yetenekli öğrencilerin en belirgin özellikleri arasında en sık olarak meraklılık, özgüven ve detaycı olma özellikleri olduğunu, en çok karşılan güçlük olarak sürekli konuşması, verilen görevleri bitirip sıkılması, özel ilgiye ihtiyaç duyması olduğunu belirtmişlerdir. ÜYÜKEP'e başlamadan önce sınıf öğretmenin öğrenci hakkındaki gözlemleri arasında sınıf içerisinde uyumsuzluk, kapris yapma, uzun süre bilgisayarla meşgul olma, gibi olumsuz davranışların olduğunu belirtmişlerdir. ÜYÜKEP'e başladıktan sonra öğrencide meydana gelen değişimler ile ilgili olarak düzenlilik, olumlu davranış sergileme, derse katılım, bildiklerini paylaşma gibi durumlarının olduğunu belirtmişlerdir. ÜYÜKEP hakkında olumlu düşünceler içerisinde oldukları, ÜYÜKEP'in öğrencilerin ilgi alanlarında artışa neden olduğu, öz-farkındalıklarını geliştirmeye destek olduğu, zamanlarını verimli kullanma becerisini geliştirici olduğunu belirtmişlerdir. ÜYÜKEP hakkında ise şu önerilerde bulunmuşlardır; ülke çapında yaygınlaştırılmalı, ÜYÜKEP hakkında sınıf öğretmenlerine seminer verilmeli gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler

Üstün Yetenekliler Eğitimi Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP), üstün yetenekliler eğitimi, sınıf öğretmeni, sosyal geçerlik

Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminin bir program dahilinde yapılması ile ilgili çok fazla üniversite düzeyinde çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu açıdan üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili niceliksel ve niteliksel yetersizlikler göze çarpmaktadır. Türkiye'de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili birkaç münferit program bulunmaktadır. Bunların da dönemlik ya da mevsimlik programlar olduğu görülmektedir (Sak, 2009, 2010). Bunun dışındaki üstün yetenekliler eğitim programı diye ortaya konan programların çoğu, kısa süreli etkinlikler, atölye çalışmaları ve çocuk üniversiteleri tarzındadır. Özel eğitimin kalitesinde izleme

¹ Bu çalışmanın bir parçası 5.Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Doçent. Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zonguldak, Türkiye.
E-mail: hasansaid@yahoo.com

³ ÜYÜKEP Mentörü, B.E.Ü. Özel Eğitim Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÖZELMER), Zonguldak, Türkiye.
E-mail: uyukepmentor@gmail.com

ve değerlendirmenin yapılması ve eğitimin sürekliliğın sağlanması oldukça önemlidir (Baykoç, 2014). Bu tür uygulamaların bu açılardan eksikleri bulunmaktadır. “Üstün yeteneklilere eğitim veriyoruz, dahi yetiştiriyoruz” söylemiyle ortaya çıkan, aslında salt ticari rant elde etmeyi amaçlayan kurum ve kuruluşlar da ayrı bir sorun olarak artık eğitim sistemimizde yer almaktadır. Gün geçtikçe daha da artan bu tür ticari sömürü amaçlı kurumlar ve programların zaman içinde azalması gerekmektedir (Eriş, 2014). Aslen neyin üstün yetenekliler eğitimi ve neyin üstün yetenekliler eğitimi olmadığı (yetenek geliştirici) konusu, üzerinde önemle durulması gereken konular arasındadır. Ayrıca yapılan üstün yetenekli eğitim modelleri sadece kazanımların farklılaştırmasından ileri geçmemekte, bu durum ise üstün yeteneklilerin gelişim özelliklerine yönelik kazanım oluşturulması gerektiği fikrinde uzaklaşmaya yol açmaktadır. Üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik ülkemiz kültürüne ve şartlarına uygun program ve model arayışlarının bu noktada önemi büyüktür (Sak, 2009, 2011).

Türkiye’de üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili üniversite tabanlı olarak ortaya konan eğitim programlarından ilki Prof.Dr. Uğur SAK hoca tarafından Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi bünyesinde oluşturulmuştur. Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP), üstün yetenekliler eğitimi alanında çağdaş yaklaşımların dikkate alınarak hazırlandığı, kendine özgü müfredat kazanımları, tanılama ölçütleri, personel eğitimi gibi bileşenleri olan özgün, ülkemize model oluşturabilecek bir programdır (Sak, 2009). Bunun yanında, Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) da Zonguldak’ta Bülent Ecevit Üniversitesi bünyesinde Doç.Dr. Hasan Said TORTOP tarafından oluşturulmuş bir programdır. ÜYÜKEP de kendine has müfredat bileşenleri olan, mentor eğitimi, öğrenci belirleme ölçütleri olan üniversite tabanlı bir programdır. ÜYÜKEP, ilkökul, ortaokul ve lise düzeyleri için 10-12 haftalık akademik takvimler şeklinde olan üç aşamalı bir programdır. ÜYÜKEP’in oluşturulmasında üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili çağdaş modeller incelenerek ülkemiz, kültürümüz ve eğitim sistemimize uygun bir model oluşturulmaya çalışılmıştır (Tortop, 2013, Tortop & Eker, 2014).

Üstün yeteneklilerin eğitimleri için hazırlanan programlar için önemli bir problem, bu programların sürdürülebilir olması, yaygın etki sağlaması durumudur. Bu olgu, sosyal geçerlik kavramı (Schwartz & Baer, 1991; Sak, 2009) ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Herhangi bir programın, uygulanan kişiler tarafından kabul görmesi, yararlı bulunması o programın sürdürülebilir olması açısından önemlidir. Sosyal geçerliği yüksek olan programların sürdürülebilir olduğu yorumu yapılabilir. Sosyal geçerliğin yüksek olmamasında katılımcıların memnuniyetsizliğinin arkasında yatan birçok nedenden bahsedilebilir. Bunlar; katılımcının program ile ilgili ön kabulleri, medyada ya da toplumdaki haberler, kültürel bakış açısı, öğrencinin öğretmenlerinin ya da ailesinin bakış açısı gibi birçok neden sayılabilir (Schwartz & Baer, 1991). Türkiye’de üniversite tabanlı olarak geliştirilen ÜYEP ve ÜYÜKEP programlarının sosyal geçerliği ile ilgili olumlu bulgular elde edilmiştir (Sak, 2009; Tortop, 2014a).

Üstün yeteneklilere sunulan eğitim programlarına katılan öğrencilerin memnuniyet ya da memnuniyetsizliklerinin araştırılması yeterli değildir. Örneğin öğrencinin anne ya da babasının programdan memnuniyetsizliği öğrencinin programa devamını etkileyerek sosyal geçerlik noktasında sorunlar oluşturabilir (Sak, 2009). Bu programlara öğrencilerin devam etmesinde programın genel müfredat ile ilişki kurulması, örgün eğitimdeki öğretmenin programa ilişkin tutum ve görüşleri, öğretmenin üstün yetenekliler eğitimine olan tutumu gibi birçok faktör etki etmektedir (Schwartz & Baer, 1991). Sak (2009) ÜYEP’in sosyal geçerlik çalışmalarının kapsam olarak artırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Aile eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ile velilerin de ÜYEP hakkında bilgilenmelerinin sağlanmasını gerekli olduğunu belirtmektedir. ÜYÜKEP’in öğrenci görüşleri doğrultusunda incelendiğinde, sosyal geçerliği ÜYEP gibi yüksek bir program olduğu söylenebilir (Tortop, 2014a). Ancak, sosyal geçerlik kapsamının ÜYÜKEP’e devam eden öğrencilerin sınıf öğretmenlerine de genişletilmesi oldukça yararlı olacaktır. Çünkü sınıf öğretmenleri ilkökul kademesi öğrencilerinin gelişiminde önemli rolü üstlenen eğitimcilerdir (Akar & Şengil-Akar, 2012; Akar & Uluman, 2013). Sınıf öğretmenlerin ÜYÜKEP ile ilgili görüşlerinin incelenmesi bu açıdan oldukça önemlidir.

Bu çalışmada ÜYÜKEP programına devam eden öğrencilerin örgün eğitimdeki sınıf öğretmenlerinin ÜYÜKEP hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu açıdan araştırmanın problemi şu şekildedir;

- ÜYÜKEP programına devam eden öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin program hakkındaki görüşleri nasıldır ?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinde durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olgunun kendisi ve içeriği ile net sınırların çizilemediğinde, birçok veri kaynağının olduğu durumlarda başvurulan bir araştırma yöntemidir. Bu araştırma türünde varlığın zamana ve mekana göre tanımlanması, özelleştirilmesi yapılır (Büyüköztürk et al., 2011; Yıldırım & Şimşek, 2003).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırmalarda birçok özellik açısından farklılık gösteren gözlem birimlerinden, belirlenen ölçütü karşılayanların örnekleme alınması durumudur (Büyüköztürk et al., 2011). Çalışma grubuna dahil edilen sınıf öğretmenlerinin ÜYÜKEP programına devam eden 15 öğrencinin sınıf öğretmenlerinden gönüllü olarak araştırmaya katılanlar seçilmiştir. Bu araştırmaya 6 sınıf öğretmeni katılmıştır. İki sınıf öğretmeni aynı sınıfta olan iki üstün yetenekli öğrencinin sınıf öğretmenidir. Görüşme formunu dolduran sınıf öğretmenlerinden 5 tanesi bayan, 1 tanesi erkektir. İki tanesi 15-20 yıl kıdemde, 3 tanesi 20-25 yıl kıdemde, 1 tanesi ise 25 yıl üstü kıdemdedir. Öğretmenlerin hepsi de lisans eğitimi mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme soruları, üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencilerin öğretmenlerinin öğrencileri ile ilgili farkındalığı ve ÜYÜKEP hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanmıştır. Öğretmenlere form içerisinde 5 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Araştırma verileri 23-27 Mart 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşme formları toplamda 6 öğretmene uygulanmıştır.

Veri Analizi

Araştırma verileri içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiştir. İçerik analizi, insanların düşünce, görüşlerinin metin haline getirildiğinde, metnin kodlamalarla daha küçük içerik kategorileri haline getirildiği, sistematik ve yinelenbilir bir tekniktir (Büyüköztürk et al., 2011). Görüşme formlarındaki verilerin dökümü yapılmıştır. Daha sonra dökümlerin kontrolü yapılmış ve görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarı oluşturulurken, dökümlerin tümü okunmuş ve her bir soruyla ilgili kategoriler oluşturularak veriler sınıflandırılmıştır. Araştırmacılar bir araya gelerek kodlama anahtarındaki kategorilerin uygunluğu konusunda görüş birliğine varmışlar ve görüşme kodlama anahtarına son şeklini vermişlerdir (Miles & Huberman, 1994).

Bulgular

Bu bölümde, ÜYÜKEP programı hakkında üstün yetenekli öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin görüşme formu ile elde edilen veriler sunulmuştur.

Üstün Yetenekli Öğrencinin Ayırt Edici Özelliği

Öğretmenlere, ÜYÜKEP programına devam eden öğrencinin diğer öğrencilere göre ayırt edici özelliğinin ne(ler) olduğu sorulmuştur.

Tablo 1. Üstün yetenekli öğrencinin diğer öğrencilerden ayrılan özelliklerinin verilen yanıtlara yönelik içerik analizi

Tema 1. Üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencinin ayırt edici özellikleri	f
Meraklı olma	4
Kendine güven	3
Detaycı olma	3
Araştırmacı olma	2
Gözlemci olma	2
Dikkatli olma	2
Tekrarlardan sıkılma	2
Lider özelliğine sahip olma	2
Kelime hazinesinin zenginliği	2
Kendini ifade edebilme	2
Derslerine karşı ilgi ve kabiliyet	2
Ezberin kuvvetli olması	2

Hızlı düşünebilme	2
Problem çözme becerisi	2
Farklı fikirlere sahip olma	1
Hayal gücü zenginliği	1
İyi bir dinleyici olma	1
Soyut düşünme	1

Öğretmenlerin, ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerinin ayırt edici özellikleri ile ilgili görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir.

Lider özelliği taşıdığı için sınıfın lokomotifini gözüyle bakıyorum (Bayan-38yaş). Liderlik özellikleri oldukça fazla (Bayan-43yaş). Sürekli soru sorar (Bayan-43yaş). En ince detayları hatırlıyor, anlatıyor ya da çiziyor. (Bayan-41yaş). Bir konuyu en ince ayrıntısına kadar anlatır. (Bayan-43yaş).

Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaştığı Zorluklar

Sınıf öğretmenleri üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içindeki eğitimlerinde karşılaştıkları zorlukları belirtmişlerdir. Bu görüşler içerik analizi yapılarak sunulmuştur.

Tablo 3. Üstün yetenekli öğrencinin eğitiminde karşılaşılan zorluklara verilen yanıtlara yönelik içerik analizi

Tema 2. Üstün yetenekli öğrencinin eğitiminde öğretmenin karşılaştığı zorluklar	f
Sürekli konuşması	2
Verilen görevleri önce bitirip sıkılması	2
Özel ilgi ihtiyacı	2
Derste farklı uğraşlar bulması	1
Çok hareketli olması	1

Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili olarak sınıf içerisinde karşılaştıkları zorluklar ile ilgili görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir;

Bu öğrencimle ilgili karşılaştığım tek zorluk her değerlendirmeyi en önce bitirip sınıfta sıkılmaya başlaması ve arkadaşlarıyla kimi zaman konuşmasıdır (Bayan-38 yaş). Sürekli konuşuyor (Bay-38 yaş). Verilen ödevleri, araştırmaları, kitapları kısa sürede bitirdiği için çabuk sıkılıyor (Bayan-37yaş). "... devamlı elinde uğraşacak bir şeyler olması gerekiyor (Bayan-41yaş). "... sadece kendisi ile ilgilenmemi bekliyor (bay-38yaş).

ÜYÜKEP'e Başlamadan Önce Öğrenci İle İlgili Gözlemler

ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin ÜYÜKEP'e başlamadan önceki durumları ile ilgili gözlemleri hakkındaki görüşleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencinin ÜYÜKEP'e başlamadan önceki durumları hakkındaki gözlemlerine yönelik görüşlerinin içerik analizi

Tema 3. ÜYÜKEP'e başlamadan önce öğrenci gözlemleri	f
Sınıf içerisinde uyumsuzluk	4
Televizyonu ve bilgisayarı uzun süre kullanma	2
Kapris	1
Özel ilgi isteği	1
Okul dışında sosyal faaliyet ihtiyacı	1

ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin öğrencinin ÜYÜKEP'e başlamadan önceki durumu ile ilgili gözlemlerine ilişkin görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir.

Evdeki zamanının büyük bir kısmını, televizyon, bilgisayar gibi aletlerle geçirdiğini öğrendim. Bu durum öğrencimi olumsuz etkileyip, sıkıldığı zaman herçınlaşabiliyordu, sözel iletişimini ve sosyalleşmesini olumsuz yönde etkiliyordu (Bayan-43yaş). "... ÜYÜKEP'e başlamadan önce öğrencimin sınıfta arkadaşları ile uyumsuz olduğunu gözlemliyordum. Sık sık tartışma çıkarıyor ve agresif davranıyordu (Bayan- 37 yaş). "Naz, kapris çok vardı (Bayan-38 yaş). "Hafta sonları sosyal faaliyetlere ihtiyacı vardı (Bayan-43 yaş)."

ÜYÜKEP'e Başladıktan Sonraki Öğrenci Gözlemleri

ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerinin sınıf öğretmenlerinin, öğrencilerin ÜYÜKEP'e başladıktan sonraki durumları ile ilgili gözlemleri hakkındaki görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencisinin ÜYÜKEP'e başladıktan sonraki gözlemlerine yönelik görüşlerinin içerik analizi

Tema 4. ÜYÜKEP'e başladıktan sonraki öğrenci gözlemleri	f
Olumlu davranışlarında sergileme	4
Zamanını verimli geçirebilme	2
Araştırma ve gözlem becerilerinde gelişme	2
Öğrendiklerini paylaşma	2
Düzenlilik	2
Daha başarılı olmaya çalışma	1

ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin öğrencinin ÜYÜKEP'e başladıktan sonraki durumu ile ilgili gözlemlerine ilişkin görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir.

"... daha fazla araştırmacı yönünün arttığını, daha bilimsel konulara merak sardığını, gözlemci olduğunu gözlemledim (Bayan-43yaş). " ... Araştırma yapmayı artık çok seviyor (Bayan-43yaş). ÜYÜKEP'e başladıktan sonra öğrencim son derece düzenli bir öğrenci oldu (Bayan-47 yaş). " ... şimdi daha düzenli (Bayan-38yaş). " ... Öğrendiği bilgileri sınıfta arkadaşlarıyla paylaşıyor (Bayan-43yaş).

ÜYÜKEP Hakkında Sınıf Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri

Üstün yetenekli olarak tanılanan öğrencinin sınıf öğretmenlerinin; "ÜYÜKEP hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Önerileriniz var mı?" sorusuna verdiği yanıtların içerik analizi yapılarak Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Sınıf öğretmenlerinin ÜYÜKEP hakkındaki görüş ve önerileri

Tema 5. Öğretmenlerin ÜYÜKEP hakkındaki görüşleri
Alt Tema 1. ÜYÜKEP'in çalışmalarını takdirle takip etme
Alt Tema 2. ÜYÜKEP'in Öğrenciye Katkıları
Öğrenciler verimli zaman geçirme alışkanlığı
Kazandırma
Öğrencilerin hedeflerinde genişleme yaratma
Araştırma istekli hale getirme
Öz-farkındalık oluşturma
Sorgulayıcı düşünmede artış sağlama
Tema 6. Öğretmenlerin ÜYÜKEP için önerileri
Sınıf öğretmenleri üstün zekalı öğrenciler hakkında daha çok bilgilendirilmeli. Seminerler verilmeli
Sınıf öğretmenleri ÜYÜKEP'in programları ve kazanımlarıyla ilgili bilgilendirilmeli
ÜYÜKEP ülke çapında yapılmalı

"ÜYÜKEP'in çalışmalarını takdirle takip ediyorum. Ereğli için önemli olduğunu düşünüyorum. Daha fazla üstün zekalı öğrencinin olduğunu sanıyorum, keşke daha büyük kesime ulaşabilse diye düşünüyorum (Bayan-47yaş). " Ne, niçin, neden, farklı olamaz mıydı soruları arttı (Bayan-38yaş). "Bilgi adına doyumsuz oldular. Araştırma ve tatmin olma konusunda sabırsızlar (Bayan-38yaş)". "Öğrencilerimiz burada mutlu ve verimli bir zaman geçiriyor (Bayan-33yaş). "Biz öğretmenlerle program ile ilgili daha fazla iletişimde bulunulmalı." (Bayan- 42yaş). Bu programın ülke çapında yapılmasını bekliyorum (Bay-38yaş). Bu program daha büyük kesime ulaşabilmeli (Bayan-47yaş)".

Tartışma ve Sonuç

Sınıf öğretmenleri, üstün yetenekli öğrencilerin özel eğitime katılma sürecinde "aday gösterme" aşamasında oldukça önemli bir rol oynamaktadırlar (Akar & Uluman, 2013; Davis & Rimm, 1998). Bu rolleriyle ilgili yeterli bir performans gösterdikleri söylenemez (Akar & Şengil-Akar, 2012). Bu durumun nedeni olarak ise sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimi konusunda yeterince bilgi ve farkındalığa sahip olmamaları gösterilebilir (Speirs Neumeister et al., 2007). Yapılan çalışmada ÜYÜKEP'e devam eden öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilerin özellikleri konusunda meraklı olma, kendine güven duyma, araştırmacı olma, gözlemci, dikkatli olma gibi diğer öğrencilerden farklı (ayırt edici) özelliklerinin olduğu konusunda farkındalıklarının olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin üstün yeteneklilerin özelliklerini bilmeleri araştırmacılar tarafından önerilmektedir (Hansen & Feldhusen, 1990; Akar ve Uluman, 2013; Şahin, 2013). Bunun yanında öğretmenlerin üstün yetenekli eğitime ilişkin tutumları da bilgi düzeyleri ya da eğitim alma durumlarına göre değişmektedir (McCoah & Siegel, 2007).

Araştırmamızda sınıf öğretmenleri, sınıfında bulunan üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yaşadıkları zorluklar ile ilgili olarak; *sürekli konuşması, verilen görevi bitirip sıkılması, özel ilgi ihtiyacı, derste farklı uğraşlar bulması, çok hareketli olması* gibi durumlarının olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde de üstün yetenekli öğrencilerin enerjik ve hareketli oluşları, çabuk sıkılmaları gibi durumlarının olduğu belirtilmektedir (Sak, 2011). Üstün yetenekli öğrencilerin pozitif davranışlarının olduğu kadar negatif davranışlar gösterdikleri de görülmektedir. Hızlı öğrenen, hafızaları ve belleklerini kullanmada ustaca davranabildikleri gibi çabuk sıkılan, öğrenmeye karşı direnen, beklenmedik başarısızlık gösterme davranışları da gösterebilirler. Bunun dışında öğrenme ortamları zenginleştirilmediğinde ve farklılaştırılmadığında sürekli konuşma, sıkılma, devamlı ilgi isteme gibi davranışlar gösterebilirler (Sezer, 2015). Sak (2011) üstün yetenekli öğrencilerin sosyal uyumları ile ilgili araştırma bulgularının olumlu olarak olduğunu, ancak bu bulguların eğitim alanı üstün yetenekli öğrenciler üzerinde yapılmış olması durumu nedeniyle tam bir genellemeye gidilmesinin doğru olmayacağını belirtmiştir. Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin diğerlerinden farkı olma durumlarını bilmeleri üstün yetenekli eğitimi için önemlidir (Siegle & Powell, 2004). Öğretmenler üstün yetenekli öğrencilere kendi deneyimleri ölçüsünde eğitim vereceklerdir (Szymanski & Shaff, 2013; Emmer & Stough, 2001). Öğretmenlerin deneyimleri ile üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarında düşük düzeyde de olsa bir ilişki söz edilebilir (Carman, 2011). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki üstün yetenekli öğrencilerin belirttikleri özellikleri ve durumları nedeniyle sıkıntı ve zorluk çekmeleri onların bu özelliklerin farkında olmaları ve eğitimlerinde bunlara dikkat ettiklerini ve bildiklerinin de göstergesi olabilir.

ÜYÜKEP programına başlamadan önce üstün yetenekli öğrencilerin davranışları ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri en fazla "sınıf içi uyumsuzluk" durumuna vurgu yapmışlardır. Diğer davranış durumları içerisinde olan kaptırsız olma, televizyon ve bilgisayar uzun süre kullanma (yalnızlaşma isteği olarak ele alınabilir), okul dışı sosyal faaliyet gereksinimi gibi durumlar belirtilmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal uyumları ile ilgili kesin bir kaniye ve yargıya ulaşmak yapılan araştırma bulguları çerçevesinde zordur. Üstün yetenekli öğrencilerin sosyal uyumları genel olarak iyidir. Ancak, bu araştırmalar üstün yetenekli olduğu belirlenen ve belli bir üstün yetenekli eğitim programına devam eden öğrenciler için doğru olabileceği düşünülmektedir (Sak, 2011). Sınıf öğretmenleri ÜYÜKEP programına öğrenciler başlamadan önce gösterdikleri bu olumsuz duygusal ve davranışsal gelişimin olduğunu belirtmeleri bu görüşü desteklemektedir. Üstün yetenekli öğrencilerle ilgili olarak öğretmen ve velilerin çokça dile getirdikleri bir diğer şikayet ise uzun süre televizyon bilhassa bilgisayar oyunları ile vakit geçirmeleri olduğudur. Üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel alandaki hızlı gelişimleri, okul derslerinin ve ödevlerinin kendilerine basit gelmesi gibi durumlar çok fazla serbest zamanının oluşmasına neden olabilir. Ayrıca kendisinin sınıf içerisinde uyumsuzluk gibi görülen durumlarını yalnızlaşarak bilgisayar oyunlarına çok fazla zaman harcamakla gidereceğini düşünmesine yol açabilir. Bilgisayar oyunlarına bağımlılık konusu çok farklı bir araştırma konusu olup, üstün yetenekli öğrencilerde bu durum belki yalnızlaşma isteği olarak ele alınabilir ki yalnızlık üstün yeteneklilerde sıkça rastlanan olumsuz durumlardan biridir (Davaslıgil, 2004; Akt. Sak, 2011)

Araştırmada da zaten üstün yetenekli öğrencileri ÜYÜKEP öncesi ve sonrası sınıf içi davranışları hakkında öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Öğretmenler ÜYÜKEP programı başladıktan sonra öğrencilerin, *olumlu davranışlar sergileme, zamanını verimli geçirebilme, araştırma ve gözlem becerilerinde gelişme, öğrendiklerini paylaşma, düzenlilik, daha başarılı olmaya çalışma*, gibi durumların oluştuğunu belirtmişlerdir. Bilhassa olumlu davranış sergilemeleri, arkadaşları ile paylaşım ve yardımlaşmaya açık olmaları, düzenliliklerinin olması gibi durumlar sosyal duygusal uyumlarında olumlu gelişmelerin olduğunun öğretmenler tarafından doğrulanması şeklinde anlaşılabilir. Öğretmenler tarafından belirtilen diğer durumlar ise -üstün yetenekli öğrencinin yetenek gelişiminde gerekli olan- araştırma ve gözlem becerilerinde gelişme durumudur. Bir diğer belirtilen görüş ise bu öğrencilerde daha başarılı olmaya çalışma durumu ya da başarılı olmaya ilişkin azimlilik diyebileceğimiz özelliklerinde artış durumudur. ÜYÜKEP müfredat bileşenleri arasında *Bilimsel Süreç ve Araştırma Becerileri* ve *Öz-düzenleme Becerileri* bulunmaktadır (Tortop, 2013). Üstün yetenekli öğrencilerin belli bir alanda yetenek gelişiminde öz-düzenleme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği ve üstün yetenekliler eğitim programlarında öz-düzenleme becerilerinin olması Tortop ve Eker (2014) tarafından vurgulanmıştır. ÜYÜKEP'in müfredat kazanımları içerisinde yer alan bu davranışların ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerde sınıf öğretmenleri tarafından da gözlemlenmiş olması programın etkililiği açısından oldukça önemli bir bulgu sayılabilir.

ÜYÜKEP'e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin sınıf öğretmenlerinin ÜYÜKEP hakkındaki görüşlerinin oldukça olumlu olduğu görülmektedir. Bu durum üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içi ve sınıf

dışı davranışlarında ÜYÜKEP'e başladıktan sonra meydana gelen olumlu gelişmelerin olmasını gözlemlenmeleri nedeniyle olduğu söylenebilir. Öğretmenler ÜYÜKEP'in öğrencilerin şu özelliklerinde katkıda bulunduğu belirtmektedirler; verimli zaman geçirme alışkanlığı kazandırma, öğrencilerin hedeflerinde genişleme sağlama, öz-farkındalık oluşturma, bu beceriler ÜYÜKEP müfredat kazanımlarında öz-düzenleme becerileri ile ilgili kazanımlardır (Tortop, 2013; Tortop & Eker, 2014). ÜYÜKEP, üç aşamadan oluşan bir program olup, birinci aşama alan ve mentor belirleme aşamasıdır. Bu aşamada öğrenciler bilimin farklı alanları ile tanıştırılarak bu alanları seçmeleri sağlanır. Aynı zamanda bu aşamada ÜYÜKEP mentorleri sayesinde öğrencilerin kendi evlerinde ÜYÜKEP koordinatörü (Doç.Dr. Hasan Said TORTOP) tarafından ÜYÜKEP öz-düzenlemeli bilim öğrenme kazanımlarına uygun olarak (21 adet) geliştirilen etkinlikler sayesinde kazandırılmaktadır (Tortop, 2013). ÜYÜKEP, öğrencilerinin araştırmaya istekli oluşlarında ve sorgulayıcı düşünme becerilerinde artışın olması yine ÜYÜKEP müfredat bileşenlerinden olan *Düşünme Becerileri*, *Bilimsel Süreç ve Araştırma Becerileri*, *Bilimsel Yaratıcılık* kazanımlarının sayesinde olduğu düşünülebilir.

Öğretmenlerin ÜYÜKEP ile ilgili önerilerine genel olarak bakıldığında, öğretmenler üstün yetenekli öğrenciler ve eğitimleri ile ilgili daha fazla eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde ÜYÜKEP ile ilgili de daha fazla bilgi edinmek istemektedirler. Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi ile ilgili kurumlardan biri olan BİLSEM ile ilgili olarak da Fen bilgisi öğretmenleri, daha fazla kurumsal etkileşim ve iletişime gidilmesi gerektiği görüşünü ortaya atmışlardır (Kunt, 2012). Üstün yetenekliler eğitimi programlarını düzenleyen kurumlar öğrencinin örgün eğitim kurumu ve o kurumda çalışan öğretmen(ler)i ile iletişim içinde ve koordine şekilde olması öğrenci gelişimini olumlu katkı sağlar. Ayrıca öğretmenlerin daha fazla üstün yetenekli öğrenciye ulaşılması ve ÜYÜKEP'in ülke çapında bir program haline getirilmesi şeklindeki düşünceleri de ÜYÜKEP'e ilişkin memnuniyetlerinin bir göstergesi olarak düşünülebilir. Öğretmenlerin ÜYÜKEP hakkındaki bu düşüncesi oldukça önemlidir. Üstün yeteneklilerin eğitimi için ortaya konulan programlar hakkında sadece öğrenci ve veli memnuniyeti ile toplumsal düzeyde bir kanı oluşturulmaktadır. Bu durum ise yanıltıcı ve doğru olmayan değerlendirmelerin yapılmasına neden olabilmektedir. Çünkü birçok veli "sadece çocuğum mutlu olsun yeter" anlayışı ile yaklaşmaktadır (David, 2013). Halbuki bir alanda yetenek gelişimi için uzun ve zorlu bir süreç gerekmektedir (Tortop ve Eker, 2014). Bu durum ise bazen "çocuğum sıkılıyor" diye ailelerin eğitimlerden vazgeçmesi şeklinde sonuçlanabilmektedir. Çocuğunun mutlu olduğu, kısa süreli eğitimler bu yüzden aileler ve üstün yetenekli öğrenciler tarafından tercih edilebilmektedir. Bu açıdan üstün yetenekliler için oluşturulan eğitim programlarının objektif olarak etkilerine ve pedagojik açıdan katkılarına bakabilecek kişiler bu öğrencilerin örgün eğitimdeki öğretmenleri olabileceği söylenebilir. Üstün yetenekliler için geliştirilen eğitim modellerinin ve programlarının bu açıdan öğrencinin örgün eğitimdeki öğretmenleri tarafından da değerlendirilmesi oldukça önemlidir.

İlerideki çalışmalarda ÜYÜKEP programının sosyal geçerliği ile ilgili olarak programla ilişkili olabilecek diğer kişilerin de (mentörler, öğrenciler, aileler gibi) program hakkındaki görüşleri araştırılabilir.

Kaynaklar

- Akar, İ., & Şengil-Akar Ş. (2012). İlköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin üstün yetenek kavramı hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 423-436.
- Akar, İ., & Uluman, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri doğru aday gösterme durumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 199-12.
- Baykoç, N. (2014). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* (Ed). Ankara: Eğiten Kitap.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., K., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. Baskı), Ankara: PegemA yayıncılık, Ankara.
- Carman, C. A. (2011). Stereotypes of giftedness in current and future educators. *Journal for the Education of the Gifted*, 34(5), 790-812.
- Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi. Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı*. Haz: M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu & A.E. Bilgili. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- David, H. (2013). Who is to be treated when there are two gifted siblings who need counseling?, *Journal of Gifted Education Research*, 1(1), 1-9.
- Davis, G. A., & Rimm, S. B. (1998). *Education of the gifted and talented* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Eriş, B. (2014). Üstün yetenek etiketi neden sakıncalı" yazısına gelen tepkilere cevap. <http://www.bahareris.com/ustun-yetenek-etiketi-neden-sakincali-yazısına-gelen-tepkilere-cevap/>
- Hansen, J. B., & Feldhusen, J. F. (1990). Off campus training of teachers of the gifted: A program model. *Gifted International*, 6, 54-62.

- Kunt, K. (2012). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin üstün yeteneklilik ve üstün yetenekli eğitimi ile ilgili görüşlerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak
- McCoach, D.B., & Siegel, D. (2007). What predicts teachers' attitudes toward the gifted?. *Gifted Child Quarterly*, 51(3), 246-254.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publication.
- Sak, U. (2009). *Üstün yetenekliler eğitim programları: Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde model bir program*. Maya Akademi Yayınevi: Ankara.
- Sak, U. (2010). *Üstün zekalıların özellikleri tanılamaları eğitimleri*. Maya Akademi Yayınevi: Ankara
- Sak, U. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programları modeli (ÜYEP) ve sosyal geçerliği. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 213-229.
- Schwartz, L.S., & Baer, D.M. (1991). Social validity assessments: Is current practice state of art?. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24(2), 189-204.
- Sezer, Ş. (2015). Üstün yeteneklilerin sınıf içindeki olumsuz davranışları ve yönetilmesine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 317-333.
- Siegle, D., & Powell, T. (2004). Exploring teacher biases when nominating students for gifted programs. *Gifted Child Quarterly*, 48(1), 21-29.
- Speirs Neumeister, K. L., Adams, C. M., Pierce, R. L., Cassidy, J. C., Dixon, F. A. (2007). Fourth-grade teachers' perceptions of giftedness: Implications for identifying and serving diverse gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 30(4), 479-499.
- Szymanski, T., Shaff, T. (2013). Teacher perspectives regarding gifted diverse students. *Gifted Children*, 6 (1), 2-27.
- Şahin, F. (2013). Sınıf öğretmenlerine yönelik üstün yetenekli öğrencileri belirleme bilgi testi'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Aya Öğretim Dergisi*, 1(1), 20-29.
- Tortop, H. S. (2013). A New Model Program for Academically Gifted Students in Turkey: Overview of the Education Program for the Gifted Students' Bridge with University (EPGBU). *Journal for the Education of Young Scientist and Giftedness*, 2(1), 21-31.
- Tortop H.S., & Eker, C. (2014). Üstün yetenekler eğitim programlarında öz düzenlemeli öğrenme neden yer almalıdır?. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 23-41.
- Tortop, H.S. (2014a). Gifted students views about first stage of Education Program for Gifted Students' Bridge with University (EPGBU). *Turkish Online Journal of Distance Education*, 15(2), 5.
- Tortop, H.S. (2014b). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli ve çok kültürlü eğitime ilişkin tutumları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 16-26.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (3. Baskı)*. Ankara. Seçkin Yayıncılık.